

Ἔτος Δ'.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1876.

Φυλ. ΙΒ'.

ΑΙ ΕΠΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ.

Η ΣΜΥΡΝΗ.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας Σμυρναίων γράφον· Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν. Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν (πλούσιος δὲ εἶ) καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγωγή τοῦ Σατανᾶ. Μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν· ἰδοὺ μέλλει βαλεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῇτε· καὶ ἔξετε θλίψιν ἡμερῶν δέκα, γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς· Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικήσῃ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου (Ἀποκαλ. Β' 8).

Ἡ πόλις αὕτη ἐλάχιστον μόνον μέρος κατέχει ἐν τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ, διαφέρουσα πολὺ κατὰ τοῦτο τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου. Δὲν ἀναφέρεται ἐξ ὧν (ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. ΙΒ')

νόματος οὐδὲ ἐν ταῖς πράξεσιν οὐδὲ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἀπαξ, καὶ μόνον ἅπαξ, ἀναφέρεται τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Ἀποκαλύψεως· ἀλλὰ καὶ περ ἅπαξ, μνημονεύεται ὁμῶς ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ λίαν τιμητικῶς. Ἡ ἐκκλησία τῆς Σμύρνης, μόνῃς τῆς Φιλαδελφείας ἐξαιρουμένης, εἶνε ἡ μόνη ἐκ τῶν λοιπῶν ἡ λαβοῦσα τὴν καθαρωτέραν ἐπιδοκιμασίαν διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου μηνύματος τοῦ Χριστοῦ. Οὐχὶ βεβαίως ἐκ τυχαίας συγκυρίας αἱ δύο αὗται πόλεις μόναι ἐκ τῶν ἐπτὰ διετήρησαν τὴν σπουδαιότητα, τὸν πληθυσμὸν καὶ ἔτι τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν εἰς σχετικὴν ἐλευθερίαν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν δοκιμασιῶν καὶ περιπατειῶν τῶν αἰώνων ἕως σήμερον, οὐχὶ ὁμῶς καὶ χωρὶς πολλῶν συμφορῶν. Συνεχῶς ἡ Σμύρνη ὑπέστη πολλὰς θλίψεις. Δεκάκις τὸ «Ἀγαλμα τῆς Ἀσίας» ἡρμώθη ὑπὸ τοῦ δαυλοῦ τοῦ ἐπιδρομέως κατακτητοῦ, καὶ δεκάκις ἀνηγέρθη ἐκ τῆς τέφρας τῆς ἐκάστοτε ὠραιότερα ἢ πρὸ τῆς προτέρας· καὶ ἕως σήμερον αὕτη

ἴσταται ἡ ἀδιαφιλονείκητος βασίλισσα τῆς Ἀνατολῆς ἐκτεταμένη καὶ πολυπληθὴς πόλις, μετὰ τῶν θόλων αὐτῆς, οἱ ὅποιοι ἀκτινοβολοῦσιν ἐν τῷ καθαρῷ φωτὶ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ ἀνυψοῦνται κλιμακῶδὸν ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς τὸν ὑπερκείμενον ὑψηλὸν λόφον, καὶ ἐπίνειον πλήρες πλοίων τῶν ἐθνῶν τῆς Δύσεως. Οἱ ἱστοὶ τῶν προξενίων οἱ πρὸς τὴν παραλίαν, οἱ μιναρέδες, καὶ οἱ κυπαρισσῶνες ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τῆς συναντήσεως πολλῶν γλωσσῶν, συμβόλων καὶ ἐθίμων, φέρουσιν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὰς ἀλλαγὰς αἰτίνες συνέβησαν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου. Καὶ ἡ γνῶσις αὕτη νέας τινὸς καταστάσεως πραγμάτων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπαυξάνει πολὺ ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοὺς σιδηροδρόμους οἱ ὅποιοι ἐνοῦσιν αὐτὴν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τὴν ὥραιαν καὶ τερπνὴν προκυμαίαν.

Ἄς ἐπιθεωρήσωμεν ὁμῶς τὴν ἱστορίαν τῆς παλαιᾶς Σμύρνης πρὶν ἐπισκεφθῶμεν τὴν Σμύρνην τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Ἡ ἱστορία τῆς Σμύρνης, δυνατὸν εἰπεῖν, φέρει ἐνώπιον ἡμῶν κατ' ἐπιτομὴν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπαρχῆς, ἀπὸ τῶν μεμακρυσμένων χρόνων τῆς μυθικῆς παρὰδόσεως πρὶν τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλληνικῆς ὑπεροχῆς ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τοῖς ὅπλοις, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τοῖς γράμμασι, —μέχρι τῶν μακρῶν ἀπηλπισμένων ἀγώνων, οἵτινες ἔληξαν εἰς τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς ἡμισελήνου ἐπὶ τὸν Σταυρὸν, μέχρι τῶν ἥττον μὲν αἱματηρῶν, ἀλλ' οὐχ' ἥττον πικρῶν ἀγώνων τῆς σήμερον, καὶ τοῖς ὅ Σταυρὸς ἀκόμη ἐμφανίζεται ἑτοιμος νὰ ὑψώσῃ τὸ σύμβολον τῆς κυριαρχίας του καὶ νὰ λάβῃ τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς τὸ κυρίαρχον δόγμα τῆς Ἀσίας.

Ἡ Σμύρνη, κτισθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Αἰολέων, ὕστερον, πρὸ τῆς περιόδου τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἀπέβη μέλος τῆς Ἰωνικῆς ὁμοσπονδίας, ἐκπορθηθεῖσα διὰ στρατηγέματος ὑπὸ τῶν Κολοφωνίων περὶ τὰ 688 π.Χ. Διέμεινε δὲ ἀνεξάρτητος, οὐχὶ ἄνευ πολλῶν ἀγώνων, ἐπὶ 250 ἔτη ὅτε,

μετὰ ἀπεγνωσμένην πάλιν, κατεστράφη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας Ἀλυάτου. Τοῦ λοιποῦ ἡ ἱστορία τῆς Σμύρνης εἶναι ἡ αὐτὴ οἷα καὶ ἡ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ὑποκειμένη εἰς τὰς αὐτὰς περιπετείας, ὑποδουλωθεῖσα κατὰ σειρὰν ὑπὸ τῶν Λυδῶν καὶ τῶν Περσῶν, καὶ ἀπελευθερωθεῖσα μόνον ἵνα φέρῃ βαρύτερον ζυγὸν ὑπὸ τὴν δημοκρατικὴν τυραννίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ ὕστερον τῶν Ῥωμαίων· ὅπως ὁμῶς ἐπαναλάβῃ τὴν σημαντικότητα ἣς ἀπῆλause πρὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Λυδῶν παρῆλθον 400 ἔτη. Τῆς μακρᾶς ταύτης περιόδου διαρκούσης, ἡ Σμύρνη διέμεινε ἀπεριτείχιστος καὶ ἐκτεθειμένη εἰς τὰς ἐχθρικὰς προσβολὰς μέχρι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅστις διέταξε τὸν Λυσίμαχον νὰ κτίσῃ νέαν πόλιν τρία περίπου μίλια μεσημβρινῶς τῆς θέσεως τῆς παλαιᾶς πόλεως. Ἡ νέα αὕτη πόλις ἐγένετο ἔπειτα καὶ ἐξηκολούθησεν ὑπάρχουσα ἐν τῶν πλουσιωτάτων καὶ ἀκμαιοτάτων κέντρων τοῦ ἐμπορίου κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Καὶ διαρκούσης τῆς μακρᾶς πάλιν τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Μιθριδάτου αὕτη ἐξησφάλισε τὴν προστασίαν καὶ ὕστερον τὴν εὐνοίαν τῆς Ῥώμης. Ὑπὸ δὲ τῶν ἐνδόξων αὐτοκρατόρων τῆς πόλεως ταύτης τιμηθεῖσα καὶ κοσμηθεῖσα ἡ Σμύρνη, ἀποκατέστη ἡ λαμπροτέρα πόλις τῆς οἰκουμένης, καὶ κατεδαπάνησε μέρος τοῦ μεγάλου πλούτου αὐτῆς οὐ μόνον κτίζουσα ἱερὰ τῷ ποιητῇ Ὀμήρῳ, οὐ ἥξιον εἶναι ὁ τόπος τῆς γεννήσεως, καὶ περ μὴ ἔχουσα πλείονα ἐπιχειρήματα ἀποδείξεως ἐκείνων τῶν πολλῶν ἄλλων αὐτῆς ἀντιζήλων, ἀλλὰ, σὺν τῇ εὐκαταφρονήτῳ ἐκείνῃ κολακείᾳ, ἥτις ἀτιμάζει τὸν αἰῶνα ἐκείνον τῆς κακίας καὶ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ τῷ Ῥωμαίῳ αὐτοκράτῳ Τιβερίῳ.

Ἀπαξ ἐλεηλατήθη διαρκούντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, οἷτις ἐπηκολούθησε τῷ θανάτῳ τοῦ Καίσαρος, καὶ δις ὕστερον κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ· καὶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις ταύτας ἀνεκτίσθη μετὰ μείζονος μεγαλοπρεπείας, καὶ ἀντεποιεῖτο τὸ ἐπίθετον, «ἡ Ἑρασμία», ὁ «Σπέφανος

τῆς Ἰωνίας». Τὸ πλεῖστον τῆς εὐτυχίας τῆς Σμύρνης ἀναμφιβόλως ὤφειλετο τῇ ἐπιμελεῖ φροντίδι μεθ' ἧς οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἀτενίζοντες εἰς τὰ ἑαυτῶν ὑλικά συμφέροντα, ἐπροσκύνουν τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, ἤτοι τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης, καὶ συνήθως ἐξησφάζον δι' ἑαυτοὺς τὴν εὐνοίαν ἑκάστου κατακτητοῦ κατὰ σειράν. Ὡς αὐτοὶ ἀσεβῶς προσέφερον θείας τιμᾶς τῷ Τιβερίῳ, οἱ πατέρες αὐτῶν ἀπέδωκαν τῷ Ἀντιόχῳ τὸν βλάσφημον τίτλον τοῦ «Θεὸς καὶ Σωτὴρ,» καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ τὸν τοῦ «Ἀφροδίτη τῆς Νίκης.» Οὕτως ὅτε ὁ Μιθριδάτης ἦτον ἐν τῷ ζενίθ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἔκοψαν νόμισμα ἐφ' οὗ ἐνεχάραξαν τὸ ὁμοίωμά του· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ ρεῦμα ἐστράφη ἐναντίον του, καὶ ἀνήγειραν ναὸν τῇ ἀποθεωθείσῃ πόλει τῆς Ρώμης.

Καθὼς ἑκάστη Ἰωνικὴ πόλις εἶχε τὸν παλιούχον αὐτῆς Θεὸν καὶ λατρείαν, οὕτω καὶ ἡ Σμύρνη ἐώρταζε τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Βάκχου, καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ τοῦ οἴνου ἐτελοῦντο μετὰ μεγάλης πομπῆς. Οἱ ἱερεῖς οἱ ἐπιστατοῦντες κατ' ἔτος ἐπὶ τὰς ἱεροτελεστίας τῶν μυστηρίων τούτων ἀπῆλθον μεγάλης ὑπολήψεως, ὡς φαίνεται ἐκ διαφόρων ἐπιγραφῶν, καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους τῆς λειτουργίας των ἐπαρουσιάζοντο ἐστεφανωμένοι ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ δήμου. Φαίνεται δὲ ἐνυπάρχων ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ στελλομένῃ πρὸς τὸν ἄγγελον τῆς ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης ἀρμόδιος καὶ διακεκριμένος ὑπαινιγμὸς πρὸς ταύτας τὰς οἰκογενειακὰς συνηθείας· καὶ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς λέγουσιν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Σμύρνης ἔδιδον μεγάλην προσοχὴν, ὡς οἱ μᾶλλον δεισιδαίμονες, εἰς τὸ ἐπιτυχᾶν προσφύρους φράσεις καὶ λόγους ἐπὶ σκοπῷ οἰωνοσκοπίας. Οὕτως ἡ ἐπιστολὴ ἀρχεται: «Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν.» (Ἀποκαλ : β'. 8). Αἱ λέξεις αὗται ἠδύναντο βεβαίως νὰ πλήξωσιν ὥτα οἵκετε πρὸς τὰς φράσεις τὰς ἀποδιδόμενας ὑπὸ πολὺ διαφέρουσιν ἔννοιαν τοῖς ὀργίοις τοῦ Βάκχου. Οὕτως ἐπίσης τὸ συμπέρασμα, «καὶ δώσω σοὶ τὸν στέφα-

νον τῆς ζωῆς,» (τίχ. 40) ὑπομνησκει ταυτοχρόνως ἀντιπαραβολὴν τινα πρὸς τὸ δῶρον τοῦ δημαρχικοῦ στεφάνου, ὃν ἀπένεμεν ἐφήμερός τις εὐγένεια τοῖς ὀδηγοῖς τῆς ἐθνικῆς τῶν λατρείας. Τὸ ρητὸν δύναται μετ' ἴσης ιδιότητος ν' ἀναφέρηται πρὸς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς αὐτῆς ἀγῶνας, οἵτινες ἐτελοῦντο κατὰ πενταετίαν, καὶ διήγειρον παραπλήσιον ἐνδιαφέρον τῷ τῶν Ὀλυμπιακῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοι τὸ βραβεῖον ἦτον, ὡς ἐν αὐτοῖς, ἀπλῶς φθειρόμενός τις στέφανος ἐξ ἀνθρώπων.

Τῆς Σμύρνης οὕσης λίαν ὠραίας καὶ εὐπόρου οἱ πλούσιοι αὐτῆς κάτοικοι ὄντες σφόδρα ἀφωσιωμένοι ἐν τῷ κερδίζειν ἢ ἐν τῷ εὐφραίνεισθαι ἐπὶ ταῖς ἡδοναῖς δὲν ἔδιδον τὴν ὀφειλομένην προσοχὴν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου διότι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κυρίου ὁμιλεῖ περὶ τῆς «θλίψεως καὶ τῆς πτωχείας» τῆς Σμυρναϊκῆς ἐκκλησίας· — «Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν, (πλούσιος δὲ εἶ)» καὶ τοι πλουσία ἐν τῇ κατοχῇ τῆς ἀληθείας, καθαρὰ καὶ ἀμόλυντος ὑπὲρ τῶν πλείστων ἐκ τῶν γειτόνων της. Παθήματα ἐπεφυλάσσοντο δι' ἐκείνους τοὺς πειραζομένους καὶ τεθλιμμένους χριστιανοὺς, καὶ ἐνθαρρύνονται διατελοῦντες ὑπ' αὐτὰ δι' οὐρανίων παρηγοριῶν· «Μὴδὲν φοβοῦ ὃ μέλλεις πάσχειν. Ἴδου μέλει βαλεῖν ἐξ ἡμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῇτε· καὶ ἔξετε θλίψιν ἡμερῶν δέκα· γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοὶ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.» Ἀλλ' ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχει ἔλεγχος ἢ ἐπίπληξις, — δὲν ὑπάρχει ἀπειλὴ πρὸς μετακίνησιν τῆς λυχνίας ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, (ὡς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἐφέσου), ἢ περὶ τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Κυρίου ἵνα πολεμήσῃ ἐναντίον τῆς αἵρέσεως ἐν τῇ ρομφαίᾳ τοῦ στόματός του, ὡς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Περγάμου· ἡ ἐκκλησία τῆς Σμύρνης κοσκινισθήσεται καὶ δοκιμασθήσεται ὡς διὰ πυρὸς, ἀλλὰ ἰσχύσει ἄχρι τέλους.

Καὶ ἡ προρρηθεῖσα δοκιμασία δὲν ἀνεβλήθη ἐπὶ μακρόν. Ἡ καταιγὶς τοῦ διωγμοῦ ἠγείρετο ἀκριβῶς τότε, ὅτε ὁ ἀπόστο-

λος ἔγραφεν, ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ πρὶν ἢ ἡ ἀκόλουθος γενεὰ παρέλθῃ, ἐξερράγη μετὰ μεγίστης μανίας ἐπὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Σμύρνης. Ἡ πρότερος ἱστορία τῆς ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης εἶνε στενῶς συνδεδεμένη τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Πολυκάρπου, τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπισκόπου τῆς· καὶ τῶντι οὐκ ἀδήποτε λεπτομέρεια τῆς τύχης τῆς διεδόθη ἡμῖν μόνον διὰ τῆς ἐξιστορήσεως τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου του. Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ἐὰν αὐτὸς ὁ Πολύκαρπος ἦτον ὁ ἄγγελος τῆς ἐκκλησίας πρὸς ὃν ὁ Κύριος ἡμῶν διεθύνε τὴν ἐπιστολὴν, ἀλλὰ πιθανώτατον εἶνε ὅτι ἦτον ὁ ἴδιος· διότι ὀλίγα ἔτη ὕστερον, ὅτε ὁ Ἰγνάτιος τῆς Ἀντιοχείας διεβη διὰ τῆς Σμύρνης πορευόμενος εἰς τὴν Ρώμην, ἵνα ὑποστῇ τὸ μαρτύριον (περὶ τὰ 107 μ. Χ.) ἐπίσκοπος αὐτῆς ἦτον ὁ Πολύκαρπος, μεθ' οὗ ὁ Ἰγνάτιος ἔσχε παραμυθητικὴν καὶ ἐγκαρδιωτικὴν συνέντευξιν. Ἀμφότεροι εἶχον χρηματίσει συμμαχηταὶ καὶ ἀκροαταὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ μάλιστα συγκινητικῇ τῇ ἱστορίᾳ ἀναφέρεται, πιθανῶς ἀπλῆ τις παράδοσις, περὶ τοῦ ἀποστόλου ἐμπιστευθέντος τῇ φροντίδι τοῦ Πολυκάρπου νεανίσκον τινὰ ποτὲ ἀκόλουθόν του, ὅστις ἀποστατήσας ἀπὸ τῆς πίστεως ἐγένετο ἀρχιεπιστολὴς συμμορίας τινὸς, ἀλλὰ τυχαίως, πλησίον τῆς Ἐφέσου, συναντηθεὶς ὠδηγήθη ἐκ νέου εἰς μετάνοιαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Τοσοῦτον μέγα ἦτο τὸ κλέος τοῦ Πολυκάρπου, ὥστε πολλοὶ συγγραφεῖς ἐπησχολήθησαν εἰς τὸ συγγράφαι ποικίλα καὶ ἀντιφατικὰ ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς ζωῆς του, οὗσης σχεδὸν συγχρόνου τῆς ἀποστολικῆς περιόδου. Τὰ μᾶλλον ἀξιόπιστα περὶ αὐτοῦ ἱστορήματα εἰσὶν ὅσα ὁ Εἰρηναῖος ἀφῆκεν ἡμῖν, ὅστις μετέσχε προσωπικῆς συναναστροφῆς μετ' αὐτοῦ, καὶ διηγεῖται ὅτι ὁ Πολύκαρπος ἐδιδάχθη παρὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐχειροτονήθη καὶ διωρίσθη ἐπίσκοπος Σμύρνης. Τοσοῦτον ἔσοχος ἦτον ἡ φήμη του, ὥστε πάντες ἄνευ ἐξαιρέσεως οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ συγγραφεῖς ἐξιστοροῦσιν τι περὶ αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὰ καθέ-

καστα περὶ τῆς ζωῆς του εἰσὶν ὀλίγα· μόνον λεπτομερετέρα ἐξιστορήσεις τοῦ μαρτυρίου του διατηρήθη ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου ἐν τινὶ ἐπιστολῇ τῆς ἐκκλησίας Σμύρνης σταλείσῃ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν.

Τὸ μαρτύριον αὐτοῦ ἔλαβε χώραν κατὰ τὸν διωγμὸν τὸν ἐγεγόνετα ὑπὸ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου 160 μ. Χ. ἀλλὰ ἡ χρονολογία αὕτη δὲν εἶνε ἀκριβής. Διάφοροι χριστιανοὶ ἐκ Σμύρνης καὶ Φιλαδελφείας ἐρρίφθησαν εἰς τὰ ἄγρια θηρία πρὸς τέρψιν τοῦ ὄχλου, καὶ ὁ Πολύκαρπος ταῖς παρακλήσεσι τοῦ ποιμνίου του ἐπέισθη νὰ καταφύγῃ εἰς τόπον ἀσφαλείας, καὶ νὰ μὴ ἐκθέσῃ ἑαυτὸν ἄνευ ἀνάγκης εἰς τὸν κίνδυνον. Ἐρμύνης ὅμως γενομένης πρὸς σύλληψίν του, ὁ τόπος τέλος τοῦ καταφυγίου του ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τινος παιδίου βασανισθέντος ὅπως ἀποκαλύψῃ τὸ μυστικόν. Ὁ Πολύκαρπος εἶχε καιρὸν διαφυγῆς, ἀλλὰ διέμεινε λέγων, «Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.» Συλληφθεὶς συνεκίνησε μὲν τὰς καρδίας τῶν αἰχμαλωτιστῶν του διὰ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν προσευχῶν του, ἀλλ' ἐσύρθη εἰς τὸ πολυπληθὲς ἀμφιθέατρον ὅτε οἱ ἀγῶνες εἶχον σχεδὸν τελειώσει. Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς εἰς αὐτὸ εἰσόδου του βροντώδης φωνή, ἣν ὁ γέρον μάρτυς ἀπεδέξατο ὡς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ἀνέκραξεν, «ἔσο γενναῖος, ὦ Πολύκαρπε, καὶ φέρθητι ὡς ἀνὴρ.» Ὁ ἀνθύπατος συγκινηθεὶς διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ σεβάσμιον φαινόμενον τοῦ γέροντος παρεκίνησεν αὐτὸν δις καὶ τρίς ἵνα ὑπακούσῃ τῷ αὐτοκρατορικῷ διατάγματι καὶ ἀμόσῃ τῷ Καίσαρι καὶ ἀρνηθῇ τὴν πίστιν του. Ὁ τύπος τοῦτου ἦτον «Αἶρε τοὺς ἀσεβεῖς.» Ὁ γέρον ἅγιος μετὰ στεναγμοῦ ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν, αἶρε τοὺς ἀσεβεῖς. Ὁ ἀνθύπατος πάλιν παρεκίνησεν αὐτὸν κατεῖπεν· ὁμοσον τῷ Καίσαρι καὶ ἐλευθερώσω σε, βλασφήμησον τὸν Χριστόν· ἡσύχως ὁ ἅγιος ἀπεκρίθη, «ὀγδοήκοντα ἔξ ἔτη ὑπηρετῶ αὐτῷ καὶ οὐδέποτε κακόν μοι ἐποίησε· πῶς λοιπὸν δύναμαι νὰ βλασφημήσω τὸν βασιλέα καὶ Σωτῆρά μου;» Εἰς μάτην ἠπειλεῖ αὐτὸν λέ-

γων ὅτι θὰ ρίψῃ αὐτὸν εἰς τοὺς λέοντας ἢ ὅτι θὰ ἀποθάνῃ διὰ πυρός· εἰς ἐκάστην ἀπειλὴν γενναίως ἀπεκρίνατο, «εἰμὶ χριστιανός.» Τὸ πλῆθος παράφορον καθιστὰν ἐκ τῶν κτηνωδῶν τέρψεων, καὶ μὴ κορεσθὲν ἀκόμῃ ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, ἐκραύγασεν, αἶρε τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, τὸν πατέρα τῶν χριστιανῶν, τὸν ἀνατροπέα τῶν θεῶν μας, τὸν διδάσκοντα πολλοὺς ἵνα μὴ λατρεύωσιν αὐτούς. Ἀπήτησαν δὲ ὅπως εἰς λέων ἀπολυθῇ κατ' αὐτοῦ. Φίλιππος ὁ τῶν Τράλλεων, ὁ προεδρεύων Ἀσιάρχης, ἀπέρριψε τὴν αἰτησίαν τῶν, ἰσχυριζόμενος τὸ τέλος τῶν ἀγώνων. Προφανῶς οὗτος εἶχε συγκινηθῇ ἐκ τούτου τοῦ παραδείγματος τοῦ χριστιανικοῦ ἡρωϊσμοῦ. Ἀλλ' ὁ ὄχλος διψῶν αἵματος ἐκραύγασεν, «ἄς κατῆζωντανός,» καὶ ἐνῶ ὁ ἅγιος Ἰστατο μετ' ἄκρας γαλήνης προσευχόμενος, ὁ ὄχλος ταχέως συνήθροισε ζύλα ἐκ τῶν πλησίον ἐργαστηρίων καὶ βαλανείων, ἧς ἐργασίας πρῶτιστον μέρος ἔλαβον οἱ Ἰουδαῖοι. Ὁ γέρων μάρτυς ἐκζωσθεὶς μόνος ἔλαβε θέσιν μεταξὺ τῶν δεματίων. Ὅτε αὐτοὶ ἠθέλησαν νὰ καθηλώσωσιν αὐτὸν ἐν τῷ πασσάλῳ εἶπεν, «ἄς μείνω ὅπως εἶμαι· διότι ὁ ἐνισχύων με νὰ ὑποφέρω τὸ πῦρ, ἐνισχύσει με ἐπίσης, χωρὶς νὰ μὲ καθηλώσητε, νὰ ὑποφέρω τὴν ἀγριότητά του.» Τότε, ἀφοῦ αἱ γειῖρές του ἐτέθησαν ὀπίσω, ἀφείθη νὰ δεθῇ, καὶ ἐξήνεγκε συγκινητικὴν προσευχὴν, διατηρηθεῖσαν, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, ὅστις ἔκρινεν αὐτὸν ἄξιον τῆς τιμῆς τοῦ μαρτυρίου, διὰ τὴν ἀνάστασιν εἰς αἰώνιον ζωὴν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ ἀποδιδοὺς δόξαν τῇ ἀγίᾳ καὶ μακαρίᾳ Τριάδι. Τὸ πῦρ ἤναψεν, ἀλλὰ σφοδρὸς ἄνεμος ὥθησε τὰς φλόγας πρὸς τὸ πλάγιον μέρος, οὕτως ὥστε ἐψήθη μᾶλλον ἢ ἐκάη, ἐφ' ᾧ ὁ δῆμιος κατηνύοντο νὰ θανάτωσιν αὐτὸν διὰ τῆς σπάθης. Ὅτε τὸ ὄπλον ἐνεπήχθη ἐν τῷ σώματί του, τὸ αἷμα, ὅπερ ἐξῆλθεν, ἔσβυσε τὰς φλόγας, αἱ ὁποῖαι εὐθὺς ἀνῆφθησαν, μήπως, μένοντος τοῦ σώματος, οἱ χριστιανοὶ ἤθελον ἐνταφιάσῃ αὐτὸ μετὰ τιμῆς. Πρὸ πάντων οἱ Ἰουδαῖοι ἐπεθύμουν ἵνα τὸ σῶμα ὁλοκλήρως καταναλω-

θῇ, μήπως, ὡς ἔλεγον, οἱ χριστιανοὶ ἤθελον ἀφήσῃ τὴν λατρείαν ἐκείνου τοῦ ἐσταυρωμένου ἕνεκα τούτου τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπὶ τούτῳ ἡ ἐπιστολὴ κάμνει λόγον περὶ τῆς ἀμαθείας αὐτῶν, «οἵτινες ἐνόμισαν ὅτι ἦτον δυνατόν ἡμῖν ἵνα ἐγκαταλείψωμεν τὸν Χριστὸν ὃς ἔπαθεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὅλων τῶν σωζομένων ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ νὰ λατρεύωμεν οἷον δῆποτε ἄλλον.» Ὡσεὶ δὲ διὰ πρόβλεψος προσέχουσα ἡ ἐκκλησία τῆς Σμύρνης ἐναντίον οἵας δῆποτε προσκυνήσεως τοῦ ἀγίου ἢ λειψάνου λατρείας τῆς Ρώμης καὶ τῆς Βιλλάδος προβαίνει γράφουσα, «ἡμεῖς προσκυνοῦμεν Αὐτὸν ὡς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δικαίως ἀγαπῶμεν τοὺς μάρτυρας ὡς μαθητάς τοῦ Κυρίου καὶ ὁπαδοὺς αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς ἀγάπης ἣν εἶχον πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ διδάσκαλόν των.»

Ἡ σποδὸς τοῦ ἀγίου συνελέχθη ὕστερον ὑπὸ τῶν πιστῶν τοῦ ποιμανίου του, καὶ κατετέθη εἰς μέρος τι τοῦ ὁποίου ἡ παράδοσις διατηρήθη ἕκτοτε ἄχρι σήμερον, καὶ ὅπερ ἐπισκέπτεται εἰσέτι εὐλαβῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Σμύρνης. Ὁ τάφος του ἐπιδεικνύεται ἐγγύτατα τῶν ἐρειπίων παλαιᾶς τινος ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ λόφου, ὅστις ὑψοῦται πρὸς τὸ Μ·Α τῆς πόλεως, πολὺ πλησίον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου του, καὶ ἐπισκιάζεται ὑπὸ μιᾶς ἀρχαίας ὑψηλῆς κυπαρίσσου.

Ἡ ἐφεξῆς ἱστορία τῆς χριστιανικῆς Σμύρνης εἶνε μακρὸς τις κατάλογος δοκιμασιῶν καὶ διωγμῶν· ὅμως τὸ φῶς οὐδέποτε ἐντελῶς ἐσβέσθη. Ἐνῶ ὁ τόπος διετήρησεν ἐμπορικὴν τινὰ εὐημερίαν ἀλλοιωθεῖσαν μὲν κατὰ καιροὺς πλὴν ἀσυγκρίτως καλλιτέραν παντὸς ἄλλου μέρους τῆς Ἀνατολῆς, ἡ ἐκκλησία καὶ περ ἐκπεσοῦσα ἐκ τοῦ προτέρου αὐτῆς μεγαλείου, πλὴν εἰσέτι διατελεῖ ἐν καλλιτέρα καταστάσει πασῶν τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν. Ὁ χριστιανισμὸς πάντοτε διεφύλαξε τὸ στήριγμά του ἀκόμῃ ἐν τῇ μᾶλλον ἀνεπιεικεῖ ἐποχῇ τῆς Μωαμεθανικῆς κυριαρχίας· τὸ φῶς ὑπῆρξε πολὺ θολόν, καὶ ἐν μέρει σκοτεινόν, ἀλλ' ἀκόμῃ ἡ λυχνία διέμεινε, καὶ τοσοῦτον μεγάλη εἶνε ἡ ἀνα-

λογία τῶν ἐντοπίων χριστιανῶν, ὥστε οἱ Μωαμεθανοὶ, παρ' ὧν ἡ Σμύρνη θεωρεῖται μισητὴ πόλις, καλοῦσιν αὐτὴν σκωπτικῶς «ἡ ἄπιστος πόλις.»

Ἡ Σμύρνη ἔμεινεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας ἐπὶ μακρότερον καιρὸν πασῶν τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ κατὰ πρῶτον ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1084 μ. Χ. Ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἀνεκτῆθη πάλιν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάλιν ἀνεκυριεύθη ὑπὸ τῶν πρώτων, καὶ κατὰ τὴν δευτέραν πτώσιν τῆς οἱ Τούρκοι ἐφόνευσαν ἀνιλεῶς ὅλους τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους· διέμεινε δὲ κατεστραμμένη ἕως οὗ ὁ αὐτοκράτωρ Κομνηνὸς ἀνέκτισε περὶ τὰ 1220 μ. Χ. αὐτήν. Πάλιν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐξεδιώχθησαν μετὰ τὰς σταυροφορίας ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν τῆς Ρόδου. Δις ἐξοπορθήθη ὑπὸ τῶν πρώτων καὶ ταχέως πάλιν ἀνεκυριεύθη καὶ ὁ Σουλτάνος Βαγιαζήτ ματαίως ἐπολιορκῆσεν αὐτὴν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη. Τέλος ὁ τρομερὸς Ταμερλάνος μετὰ τῶν ταρταρικῶν του σιφῶν ἐξεπόρθησεν αὐτὴν τὸ 1402 μετὰ πολιορκίαν 44 ἡμερῶν, καὶ ἔσφαξεν ἀνιλεῶς ὅλους τοὺς κατοίκους. Ἀπὸ δὲ τῶν αἰχμαλώτων ἀποκεφαλίσας χιλίους, ἔκτισε μνημεῖον τῆς νίκης του! πύργον ἀπὸ λίθων καὶ κρανίων τῶν νεκρῶν.

Οἱ ἱππῶται τῆς Ρόδου ἔκαμαν ἔτι τελευτίαν ἀπόπειραν κατακτήσεως, καὶ ἠδυνήθησαν, ἀφοῦ τὴν ἐκυρίευσαν, νὰ κρατήσωσιν αὐτὴν ἐπὶ τινα καιρὸν. Μετὰ τὴν τρίτην αὐτῶν ἔξωσιν ὑπὸ τῶν Τούρκων προσεβλήθη ἅπαξ ἔτι ὑπὸ τοῦ βενετικοῦ στόλου, ὅτε οἱ Βενετοὶ ἀνταπέδιδον τοῖς Μωαμεθανοῖς μετ' ἴσης μανίας τὰς σφαγὰς, τὰς ὁποίας οὗτοι διέπραξαν ἐπὶ τῶν χριστιανῶν. Ὅλων τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν πρὸς ἐξώθησιν τῶν Τούρκων ματαιωθεῖσων, ἡ πόλις διέμεινεν ὑπὸ τὴν τουρκικὴν διοίκησιν. Οἱ Ἕλληνες χριστιανοὶ ἔλαβον μετρίαν τινὰ ἐλευθερίαν, καὶ ἔκτοτε ἀπήλαυον ἐλευθερίαν θρησκευτικὴν καὶ προστασίαν, ὅσας κατεπιέζοντο, ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων πρακτόρων, εἴτα δὲ μέχρι τοῦ νῦν διὰ τῆς ἐπιρροῆς τῶν χριστι-

ανῶν προξένων καὶ τῶν πολλῶν τῆς Δύσεως κατοίκων.

Ἡ Σμύρνη ἀνεκτίσθη τόσον συνεχῶς ὥστε τὰ λείψανα τῆς ἀρχαιότητος εἰσὶ συγκριτικῶς πρὸς τὰ τῆς Ἐφέσου ἐλαχίστου ἐνδιαφέροντος. Τῆς παλαιᾶς Σμύρνης (τῆς ἀρχαιοτάτης Ἑλληνικῆς πόλεως) ὀλίγα μόνον ἔχνη διατηροῦνται, δύο ἢ τρεῖς μίλια μακρὰν τῆς πόλεως. Τῆς νεωτέρας Σμύρνης, οἷα αὐτὴ ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τὸ κύριον λείψανον εἶνε μέρος τι τοῦ φρουρίου ἐπὶ τοῦ ὄρους Πάγου. Πρὸς δυσμὰς τούτου τὰ λείψανα τοῦ σταδίου φαίνονται κατὰ μέρος ἐσκαμμένα ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ λόφου, ὅμοια πρὸς τὸ σχέδιον τοῦ θεάτρου τῆς Ἐφέσου· ἀλλ' ὅλαι αἱ ἔδραι ἐλήφθησαν ἐκεῖθεν ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς νεώτερα κτίρια, ἐκτὸς ὀλίγων τεμαχίων, καὶ εἰς τὰ θολοειδῆ ἄντρα ἢ *Vomitoria*, ὅπου τὰ ἄγρια θηρία τὰ χρησιμεύοντα διὰ τοὺς κτηνώδεις ρωμαϊκοὺς ἀγῶνας περιεχλείοντο. Ἐνταῦθα δὲ ἱστάμενοι ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πολυκάρπου βλέπομεν καὶ τὸ μέρος ἐνθα κεῖται ὁ τάφος του, ὅστις εὕρεται πρὸς τὴν εἰσοδὸν σχεδὸν τοῦ θεάτρου.

Ἐν πολλοῖς κτιρίοις τῆς νεωτέρας Σμύρνης βλέπομεν τὰ τεμάχια ἀρχαίων γλυπτῶν, ἀγαλμάτων, στηλῶν, καὶ κιονοκρανῶν ἐκτισμένα μετ' ἄλλων ὕλων ἐν τοῖς τοίχοις τῶν οἰκιῶν. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἔχνος τῶν ἀρχαίων τειχῶν, τὰ ὁποῖα πιθανῶς περιέκλειον διάστημα ἥττον μικρὸν τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τῆς νεωτέρας καὶ λίαν ἐκτεινομένης πόλεως. Ὁ παλαιὸς περικλεισμένος λιμὴν ἐπληρώθη, καὶ κεῖται τῶρα ἐν τῷ μέσῳ τῆς κατωτέρας πόλεως κεκαλυμμένος ὑπὸ οἰκιῶν καὶ ὁδῶν. Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ παλαιοῦ φρουρίου ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ λόφου εὕρεται κατερειπωμένον τσαμίον πρὸ πολλοῦ εἰς ἀχρηστίαν, ἀρχικῶς χριστιανικὴ ἐκκλησία, τὸ μόνον ἀδιαφιλονέητον χριστιανικὸν λείψανον τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Καί τοι τὰ λείψανα τῆς ἀρχαιότητος εἰσὶ τόσον σπάνια, καὶ τὰ νεώτερα κτίρια, ἐξαιρέσει τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας, δὲν εἶνε εἰ-

δικῆς ὠραιότητος, ἡ γενικὴ ὁμῶς ἀποψὶς τῆς Σμύρνης εἶνε θαυμασίως ὠραία. Φαίνεται κάλλιστα ὅταν γίνεται πλησιεστέρα ἐκ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης. Ὁ κόλπος, ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ ὁποίου εἶνε ἐκτισμένη, ἔχει μῆκος 33 μιλίων, καὶ ἀπὸ 5-45 πλάτος, καὶ στενοῦται ὑπὸ τοῦ ὑπερψάνου ἀκρωτηρίου τῶν Καραβούρνων ἢ τῆς Μαύρης Μύτης. Πολλὰ μικρότερα ἀκρωτήρια καὶ νῆσοι μεσολαβοῦσιν, ἡ τελευταία τῶν ὁποίων τὸ πάλαι ἐχρησίμευεν ὡς τὸ εὐνοϊκὸν ἄσυλον τῶν ἀνατολικῶν πειρατῶν. Ἡ ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς θεὰ εἶνε ἐξαιρετικῶς μεγάλη. Κατωφερεῖς δασώδεις λόφοι ἀνυψοῦνται ἀποτόμως ἀπὸ τῆς θαλάσσης, γυμνοὶ καὶ τραχεῖς κατὰ τὴν κορυφὴν, ἀλλ' αἱ πλευραὶ τῶν κεκαλυμμέναι μετὰ ἀειθαλῶν καὶ ἀγρίων ἀπιδεῶν, ἐνῷ πορτοκαλεῶν ἄλση, μετὰ κυμαινομένων σωρῶν καλαμοπτερίδων, περιβάλλουσι τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους μέχρι τοῦ χείλους τοῦ ὕδατος. Ἡ ὑψηλότερα, ἄνωθεν τοῦ κόλπου, βουνώδης σειρὰ φθάνει τὸ ὕψος τῶν 3,000 ποδῶν ἀπελήγουσα εἰς δύο παραδόξως ἐσχηματισμένας κορυφὰς καλουμένας τὰ «δύο ἀδελφία», ἐφ' ὧν τὸ νεφοκάλυμμα εἶνε τὸ βαρόμετρον τῆς Σμύρνης. Ὁ λιμὴν σχηματίζεται ὑπὸ δύο μακρῶν ἀμμοδῶν ὄβελῶν, τοῦ ἐνὸς πρὸς βορρᾶν σχηματιζομένου ὑπὸ τῆς ἐναποπιθεμένης ἱλύος ἀπὸ τοῦ κλασικοῦ Ἑρμου ἐκβάλλοντος ἐντεῦθεν πρὸς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐπὶ τούτων τῶν ὄβελῶν ἡ γλωσσὴν τὰ ἀλατοπηγεῖα ἐκλάμπουσιν ἐν ταῖς πρωῒναις ἀκτίσι τοῦ ἡλίου ὥσθι ὁ λιμὴν ἦτον περιεζωσμένος ὑπὸ κυκλίσκου ἀδαμάντων μεταβαλλομένων εἰς ἄργυρον. Ὀλίγον μακρὰν ὀπισθεν τῆς λίαν ἐκτεινομένης πόλεως ὑψοῦται ὁ τολμηρὸς Πάγος μὲν τὰ σκοτεινὰ πράσινα ἄλση τῶν κυπαρίσσω, σημεῖα μελαγχολικὰ τῶν ὀθωμανικῶν κοιμητηρίων, προχωροῦντα μέχρι τῶν πρόποδων αὐτοῦ ἐφ' ἑκάστης πλευρᾶς τοῦ φρουρίου. Πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ οἱ λόφοι ἡφαιστειώδους ἀρχῆς εἰσὶ μᾶλλον γυμνοὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ', ὡς ὁ Βεζούβιος, εἰσὶν ὀνομαστοὶ διὰ τοὺς οἶνους τῶν καὶ ἡ γῆ εἶνε ἐξαιρετικῶς προσφυὴς εἰς ὀπωροφόρα

δένδρα παντὸς εἶδους, ἡ παραγωγὴ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν εἰδῶν τῶν ἐμπορευμάτων.

Τὰ μᾶλλον διακεκριμένα δημόσια κτίρια εἰσὶ τὸ διοικητήριον, ὠραῖον τῶντι οἰκοδόμημα, καὶ ὁ μέγας στρατὸν χρισιμεύσας ἐπὶ τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου ὡς νοσοκομεῖον τῶν ἀσθενῶν καὶ πληγωμένων ἁγγλῶν στρατιωτῶν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Σμύρνης ὑπερβαίνει τὰς 180,000 χιλιάδας, ἐκ τῶν ὁποίων σχεδὸν τὸ ἥμισυ εἰσὶ χριστιανοὶ κυρίως τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος.

Ἐκ τῶν ρηθέντων γίνεται φανερόν ὅτι ἡ ρῆσις τῆς ἀποκαλύψεως ἐξεπληρώθη ὁλοσχερῶς. Καὶ ἡ Σμύρνη μετὰ τόσα δεινὰ ἄτινα ὑπέστη κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα πολλῶν αἰώνων διετηρήθη ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας πάλιν ὠραία καὶ ἀκμαία πόλις ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ μεταδίδειν τὰ φῶτα τῆς γνώσεως εἰς τὰ πλησιόχωρα μέρη. Ἄς ἐλπίζωμεν καὶ ἃς δεώμεθα ὅπως καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Σμύρνης, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον μακρὸν χρόνον διετηρήθη, διορθώσῃ καὶ κοσμήσῃ τὴν λυχνίαν τῆς, καὶ ἀποβῇ ἐκ νέου λάμπουσα λυχνία, ὅπως ἡ πρὸ πολλοῦ καταπατημένη καὶ κατατεθλιμμένη, ἀνυψωθῇ πάλιν ἐν καθαρότητι καὶ πιστῇ ἄχρι θανάτου λάβῃ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς!

Ο. Κ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.

ΥΠΟ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς· διότι εἰς πολλὰ κράτη δὲν γίνεται ἀκριβὴς ἀπαρίθμησης. Ὁ Behm ὑπολογίζει αὐτὸν εἰς 302,973,000. Τὸ μέγιστον μέρος τῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπάγεται εἰς τὴν καλουμένην Ἰνδογερμανικὴν ἢ Ἰνδοευρωπαϊκὴν φυλὴν, διαιρεῖται δὲ εἰς